

Podróże małe i duże

Zabawki geograficzne i kartograficzne

07.11.2025 godz. 18.00

Mapa dziecięcego świata. Nowa wystawa w krakowskim Muzeum Zabawek o podróżach, relacjach i odkrywaniu.

Muzeum Zabawek w Krakowie oraz Fundacja Zbiorów Rodziny Sosenków przygotowały nową wystawę zatytułowaną „Podróże małe i duże. Zabawki geograficzne i kartograficzne”. Wystawa ta powstała w ramach festiwalu **Sztuka do rzeczy – Design w Krakowie**, oraz Międzynarodowej Konferencji Naukowej **Tabula Itineraria. Zbiory Kartograficzne w Bibliotekach, Muzeach, Archiwach i Kolekcjach prywatnych**.

Tegoroczne hasło przewodnie programu „Sztuka do rzeczy – design w Krakowie” to **RELACJE**. Hasło to stało się kluczem do stworzenia scenariusza wystawy, której narracja została zbudowana wokół relacji społecznych (między ludźmi) i geograficznych (między miejscami).

Celem wystawy jest ukazanie, w jaki sposób poprzez zabawę, mapy, gry i przedmioty codziennego użytku dzieci dawniej poznawały świat oraz jak zmieniały się relacje międzyludzkie i geograficzne w obliczu rozwoju technologii i komunikacji.

Wystawa dzieli się na trzy części - wczesna zabawa, gdzie motywem przewodnim była mapa, (np. klocki, puzzle), przybory i materiały edukacyjne oraz przedmioty związane z motywami geograficznymi, np. globusy, lunety, kompasy.

Narracja wystawy ukazuje, **jak zmieniały się sposoby komunikacji i poznawania świata**. Jeszcze nie tak dawno wysyłano z podróży pocztówki i listy, korzystano z papierowych map i przewodników. Dziś te przedmioty zastąpiły telefony i aplikacje cyfrowe, zmieniając sposób, w jaki tworzymy i podtrzymujemy relacje. Wystawa jest więc także refleksją nad przemianami, zarówno technologicznymi, jak i społecznymi, które wpłynęły na nasze rozumienie świata i kontakt z innymi.

ZABAWKI, KTÓRE UCZYŁY ŚWIATA

Towarzyszące dzieciom zabawki i pomoce szkolne o tematyce kartograficznej nie tylko bawiły, ale też uczyły – **rozwijają pasję poznawania świata, pobudzały wyobraźnię i ułatwiały zrozumienie zjawisk**, które w codziennym doświadczeniu były całkowicie abstrakcyjne. W czasach, gdy komunikacja i transport były ograniczone, a ogląd Ziemi z lotu ptaka pozostawał w sferze marzeń, właśnie takie przedmioty pomagały dzieciom

„zobaczyć” świat – zrozumieć jego rozległość i wzajemne położenie miejsc. **Uczyły myślenia przestrzennego, wprowadzały w pojęcia geografii, kartografii i podróżowania**, stając się często **pierwszym impulsem do przyszłych zainteresowań i wyborów zawodowych**. Stały się egzemplifikacją mnemotechniki.

Zabawki o tematyce geograficznej stanowiły zatem przedsiwzięcie dla przyszłych podróżników, kartografów czy naukowców. Ich siła tkwiła w **łączeniu nauki z emocją** – poprzez zabawę dziecko mogło doświadczać odkrywania, budować własny obraz świata i rozwijać ciekawość poznawczą.

Na wystawie prezentowane są globusy, w tym **jedyny znany egzemplarz pierwszego globusa polskojęzycznego z lat 40. XIX w.**, towarzyszące gry planszowe o tematyce podróżniczej np. gra „Dookoła świata. Nellie Bly” oraz o tematyce historycznej np. „Podróż po ziemiach polskich”, pochodzące z XIX i XX w., puzzle z mapami np. drewniane puzzle geograficzne „Polska w 1771 roku”, atlasy szkolne z XIX i XX w., odzwierciedlające ówczesną sytuację geopolityczną, ale także mapy nieba czy dawne kompasy i busole. Wystawę wzbogacają także zabawki komunikacyjne i środki transportu sprzed stu lat, np. automobil, statek, balon, samolot i lokomotywa. To dzięki nim dzieci mogły nie tylko marzyć o podróżach, ale też choćby symbolicznie budować relacje z innymi miejscami i kulturami.

ZBIORY, KTÓRE INSPIRUJĄ NAUKĘ

Wystawa jest ważnym uzupełnieniem konferencji naukowej „Tabula itineraria”, organizowanej przez Bibliotekę Naukową PAU i PAN w Krakowie, ukazującym, że dawne mapy, podróże i zabytki kartograficzne to nie tylko domena muzealników, archiwistów czy bibliofilów. To również fascynujący fragment dziecięcej kultury materialnej – świat globusów, klocków geograficznych, gier planszowych i puzzli o tematyce podróżniczej, miniaturowych kompasów, szkolnych atlasów i map dla najmłodszych.

Zbiory prezentowane na wystawie mają charakter wyjątkowo specjalistyczny. Wiele eksponatów to prawdziwe **unikaty – jedyne zachowane zabytki**, które dotąd pozostawały nieznane nawet w środowisku naukowym.

Choć są to przedmioty dziecięce, stanowią **cenne i nieocenione źródło ikonograficzne dla badaczy historii edukacji, kartografii i kultury materialnej**.

Wartość kolekcji Fundacji Zbiorów Rodziny Sosenków ma niezwykle **potencjał poznawczy i naukowy**. Dzięki współpracy z instytucjami kultury oraz organizacji wystaw, zbiory te zaczynają w pełni ujawniać swoją rangę i znaczenie – stają się **widoczne, dostępne i interpretowane na nowo**. To prawdziwa potęga źródeł, która **otwiera nowe pola badawcze i tworzy kompetencje dla muzealników, historyków i edukatorów w obszarze dotąd niemal nieeksplorowanym**.

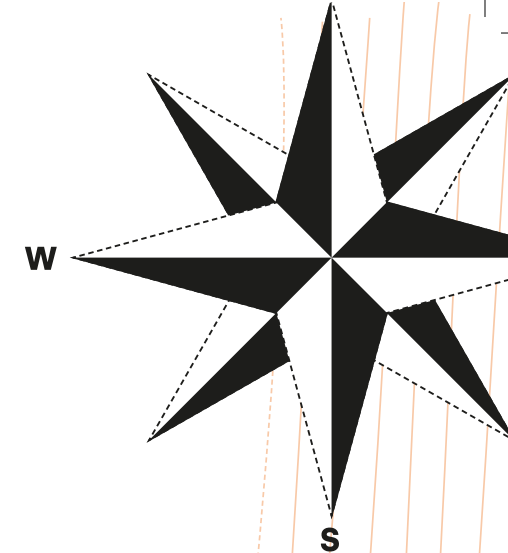
Działalność Muzeum Zabawek w Krakowie oraz Fundacji Zbiorów Rodziny Sosenków ma zatem znaczenie nie tylko popularyzatorskie, ale i naukowe. Udostępniając te unikatowe eksponaty, przyczyniamy się do **poszerzania wiedzy o historii edukacji, kartografii i kultury dziecięcej, a także inspirujemy nowe kierunki badań i praktyk muzealnych**.

Każdej wystawie **Muzeum Zabawek** towarzyszy pogłębiona kwerenda w naszych interdyscyplinarnych zbiorach, dzięki której ujawnia się bogactwo i różnorodność poszczególnych dziedzin. W przypadku tej ekspozycji efektem badań jest wybór **około stu obiektów** – imponujący rezultat, biorąc pod uwagę połączenie dziecięcej tematyki z geografią i kartografią. Część prezentowanych przedmiotów była wcześniej udostępniana na wystawach czasowych poświęconych edukacji, m.in. w Dobrzycy oraz w krakowskim Collegium Maius (w ramach wystawy globusów), jednak nigdy dotąd nie zostały one zaprezentowane w tak szerokim zakresie i w tak spójnej selekcji.

ODKRYJ Z NAMI ŚWIAT

Wystawie towarzyszyć będą oprowadzania kuratorskie, lekcje muzealne, warsztaty rękodzielnicze oraz spotkania z Markiem Sosenką, który podzieli się opowieściami o historii poszczególnych eksponatów oraz o samym kolekcjonowaniu zabawek.

Wystawa *Podróże małe i duże* tworzy relację między światem dziecka i dorosłego, między zabawą i nauką, między przeszłością i współczesnością – przypominając, że każda wielka podróż zaczyna się od dziecięcej ciekawości świata.

WERNISAŻ:

7 listopada, godz. 18:00

Muzeum Zabawek w Krakowie
Apteka Designu, ul. Kopernika 19A

Wystawa czynna do końca lutego 2026.

Godziny otwarcia:

sobota – niedziela: 12:00 – 16:00.

W tygodniu zwiedzanie możliwe po uprzednim umówieniu

Bilety wstępu:

bilet normalny – 16 zł
bilet ulgowy – 14 zł

Koncepcja scenariusza i kurator:

Katarzyna Sosenko

Opieka merytoryczna, wybór eksponatów:

Marek Sosenko

Kwerenda:

Anna Tłuczkiewicz

Aranżacja:

Katarzyna Sosenko, Patrycja Zagaja

Teksty:

Katarzyna Sosenko, Marek Sosenko, Patrycja Zagaja

Koordynacja, organizacja:

Paula Mazelanik-Spadło

Projekty grafik i plakatu:

Dominika Szczatba-Żegleń

muzeumzabawekkrakow.pl

**Muzeum
Zabawek
Kraków**